

спертизи проектів, аудиту, під час розроблення екологічноорієнтованого плану маркетингу, моделювання прогнозних ситуацій і коригування наявних.

Успіх реалізації планів з розвитку туризму в регіоні має визначатись спільними зусиллями державних, місцевих органів управління, неурядових організацій, приватного сектору, а також тим, наскільки ці програми мають підтримку і відповідають інтересам місцевого населення. Контроль за впливом різних туристичних проектів на навколишнє середовище повинен базуватись на правових актах, а також на реальному, а не на декларативному, законі про охорону навколишнього середовища. Для координації зусиль з реалізації планів розвитку туризму необхідно створювати координаційні органи на різних рівнях, консультативні ради та інші організації, що представляли б інтереси різних груп населення.

Література

1. Лицур І.М. Теоретико-методологічні основи еколого-економічної системи безпеки (на прикладі лісових ресурсів Карпат) : монографія. – К. : Вид-во "Наук. світ", 2004. – 139 с.
2. Мамутов В.К. Рекреация: социально-экономические и правовые аспекты / Мамутов В.К., Амоша М.И., Дементьева Т.Н. и др. – К. : Вид-во "Наук. думка", 1992. – 142 с.
3. Генсирук С.А. Рекреационное использование лесов / С.А. Генсирук, М.С. Нижник, Р.Р. Возняк. – К. : Вид-во "Урожай", 1987. – 236 с.
4. Ткаченко Т.І. Сталый розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу : монографія. – К. : Вид-во Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. – 537 с.

Кульчицка Е.А. Эколого-экономические показатели для оценивания рекреационно-туристической деятельности лесных предприятий

Предложены эколого-экономические показатели для оценивания рекреационно-туристической деятельности лесохозяйственных предприятий. На основе представленных показателей разработаны мероприятия по соблюдению эколого-экономической безопасности рекреационно-туристического хозяйства.

Ключевые слова: рекреационно-туристическая деятельность, эколого-экономические показатели, эколого-экономическая безопасность.

Kulchytska E.A. Ecological-economic indicators for recreational and tourism activity assessment of forestry

Ecological-Economic Indicators for Recreational and Tourism Activity Assessment of Forestry are proposed in the article. Actions are suggested to support ecological and economic safety of recreational and tourism activity on the forest areas.

Keywords: recreational and tourism activity, ecological-economic indicators, ecological-economic safety.

УДК 338.242.4 *Аспір. М.Т. Кундрик¹ – Львівський НУ ім. Івана Франка*

НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНО ОРІЄНТОВАНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ

Інноваційна інфраструктура володіє потенціалом щодо зміни та вдосконалення національної інноваційної системи, зокрема у задоволенні вимог екологічно збалансованого розвитку. Однак формування екологічно орієнтованої інноваційної інфра-

¹ Наук. керівник: проф. Л.С. Гринів, д-р екон. наук – Львівський НУ ім. Івана Франка

структури потребує державного стимулювання. Найефективнішим є створення цілісної системи регулювання, яка охоплювала б різні етапи та механізми розвитку в Україні екологічно збалансованої інноваційної діяльності.

Ключові слова: інноваційна інфраструктура, екологічно збалансована економіка, інноваційна та природоохоронна політика.

Формування екологічно збалансованої економіки в Україні потребує істотних змін у системі господарювання, зокрема виробничого процесу, оновлення капітальної бази промисловості, зміни структури промисловості тощо. Подібні зміни можуть реалізуватися через розвиток екологічно орієнтованої інноваційної діяльності, важливе місце в якому посідає інноваційна інфраструктура.

Однак формування відповідної екологічно орієнтованої інноваційної інфраструктури (ЕОІ) не може відбутися еволюційно. Це зумовлює потребу у державному регулюванні процесу розвитку ЕОІ в Україні. Державне регулювання розвитку екологічно орієнтованої інноваційної інфраструктури повинне сформуватися у цілісну збалансовану систему.

Метою дослідження є формування основних напрямів державної політики розвитку ЕОІ в Україні на основі аналізу потенціалу її створення та напрямів формування відповідного середовища.

Вивчали теоретичні та практичні засади державного регулювання інноваційної діяльності видатні вітчизняні науковці, наприклад В. Александро-ва, Ю. Бажал, А. Гальчинський, Л. Гринів, В. Геєць, В. Гусев, С. Ілляшенко, М. Крупка, О. Лапко, І. Михасюк, М. Мельникова, А. Поручник, Д. Стеченко, Д. Черваньов, Н. Чухрай, В. Яцура та ін.

Дослідники відзначають, що сьогодні в Україні та світі відбувається значне погіршення стану навколишнього природного середовища, спричинене забрудненням, надмірним антропогенним навантаженням на довкілля та нерациональним природокористуванням. За приблизними підрахунками, щорічні збитки від деградації природи у розвинених країнах становлять 0,4-2 % ВВП, у Східній Європі – 3-5 %, у країнах СНД – 6-15 %, і зокрема в Україні – 10-15 % [6]. Загалом, ситуація щодо стану навколишнього природного середовища така, що частка відносно чистих територій в Україні не більше 8 % території, малозабруднених – 15 %, решта території із небезпечними для людини умовами і 1,7 % – територія екологічного лиха [1, с. 81-82].

Ми вважаємо, що необхідні зміни в господарській системі можуть і повинні бути досягнуті через запровадження інноваційної моделі розвитку і створення принципово нових технологій та механізмів в економіці. Однак дослідження інноваційної активності в національній економіці свідчать про значні негативні тенденції. Найскладнішою проблемою, на думку багатьох дослідників, є недостатній рівень фінансування інноваційної сфери. Так, наукова сфера України у 2008 р. фінансувалася на рівні 0,9 % ВВП (найвищий показник у 2003 р. – 1,24 % ВВП).

Якщо ж розглядати екологічно спрямовану інноваційну діяльність, то протягом 2000-2008 рр. частка інновацій екологічного спрямування залишалася сталою в межах 35-40 % від загальної кількості нових технологій. Тобто

кожна третя запроваджена технологія була маловідходною. Дані можна інтерпретувати так, що лише 4 % інноваційних підприємств запроваджувало екологічні інновації. У 2007 р. цей показник зріс до 5 %. Аналогічний показник у країнах Євросоюзу ще у 2004 р. становив у середньому майже 11 % [4].

Як бачимо, на жаль, в Україні сьогодні погіршення стану природного довкілля лише незначною мірою впливає на формування екологічно орієнтованого інноваційного середовища. У цьому контексті великого значення набуває розвиток мережі інноваційної інфраструктури.

Інноваційна інфраструктура, яка, використовуючи важелі та механізми впливу на інноваційну систему, спрямовує її у напрямі реалізації екологічно збалансованого розвитку, набуває нових рис та властивостей, які дають змогу визначити її як принципово нове утворення, а саме – екологічно орієнтовану інноваційну інфраструктуру (ЕОІ). Визначити ЕОІ можна як систему інноваційної інфраструктури, яка має механізми та потенціал регулювання інноваційного процесу, який обслуговує, накладаючи на нього екологічні вимоги та обмеження, і спрямовуючи його на реалізацію екологічно збалансованої моделі розвитку економіки. Однак сьогодні в Україні сформувалася інноваційна інфраструктура, екологічне спрямування якої є недостатньо розвиненим. Формування екологічно орієнтованої інноваційної інфраструктури затримується через суб'єктивні та об'єктивні причини, серед яких надзвичайно важливими є нестача фінансового капіталу, попиту на екологічні інновації, відсутність зв'язків у національній інноваційній системі та ін. Необхідним є державне стимулювання розвитку ЕОІ.

Ефективна система державного регулювання розвитку екологічно орієнтованої інноваційної інфраструктури повинна будуватися на змінах державної концепції економічного та соціального розвитку, об'єднанні державних заходів цієї сфери у цілісний дієвий механізм, перетворенні державного регулювання національним господарством на більш біоцентричний процес, підвищенні рівня екологічної свідомості населення та екологічної культури управлінських структур.

Пропонуємо виділити такі етапи у формуванні системи державного регулювання екологічно орієнтованої інноваційної інфраструктури:

1. Організаційне та нормативне забезпечення системи регулювання ЕОІ, що передбачає формування відповідного центрального органу управління та зміни у законодавстві.
2. Створення середовища, сприятливого для розвитку ЕОІ, зокрема через зміни у податковій системі, фінансово-кредитній політиці, відповідні державні цільові програми та ін.
3. Створення об'єктів ЕОІ, зокрема через формування регіональної мережі інноваційної інфраструктури.
4. Розглянемо докладніше запропоновані нами етапи формування системи регулювання ЕОІ та заходи, які вони повинні охоплювати.

1. Організаційне та нормативне забезпечення системи регулювання ЕОІ. Щодо змін законодавства, вважаємо за необхідне закріплення особливого режиму господарювання за інноваційними структурами, які здійснюють екологічно орієнтовану діяльність.

Щодо *технологічних парків*, на сьогодні особливо важливим є законодавче закріплення можливості створення технопарків, як підприємств чи їхніх об'єднань без складної процедури реєстрації через МОН та відповідний Закон. Також давно обговорюють в наукових колах розширення існування різних видів і організаційних форм інноваційних структур. Зокрема наукових парків, залежно від розташування певної наукової чи промислової установи. На наш погляд, необхідними є додаткові закони чи зміни у чинних, які б роз'ясняли та легітимували наявність інших організаційних інноваційних структур, таких, як технополіси, науково-технологічні кластери, наукові містечка тощо.

Враховуючи нетривалість існування, законодавче забезпечення діяльності системи *венчурного фінансування* в Україні потребує докорінних змін. На наш розсуд, було б доцільно, розширити податкові пільги, які пропонуються у законопроектах (звільнення інвесторів від сплати податку на прибуток від операцій з належними їм акціями, інвестиційними сертифікатами та корпоративними правами) до зниження ставок податку на прибуток та на дивіденди венчурних фондів загалом, натомість, вводячи для венчурних фондів вимоги інвестування власне в інноваційну діяльність, а особливо екологічно орієнтовану. Також необхідним є відділення венчурного фінансування у формі від системи інституційних інвесторів, що зумовлено зловживаннями та тіньовими схемами руху капіталу серед інституційних інвесторів, яке зазначають українські дослідники.

Не менш важливим є розширення джерел венчурного капіталу через капітали страхових та пенсійних фондів, але із їх гарантуванням через обмеження їхньої частки у венчурних інвестиціях та створення фондів гарантування венчурного капіталу. У контексті фінансової кризи максимальне розширення джерел фінансування інноваційної діяльності повинно супроводжуватися відповідним захистом капіталу та інвестицій. Також, враховуючи значний рівень тінізації економіки України, і відповідно сфери інноваційної діяльності, пропонуємо формалізувати схеми фінансування через затвердження різних видів капіталу, як джерел венчурного капіталу. Це дасть змогу не лише розширити фінансову базу венчурного підприємництва, але і детінізувати прибутки отримані в інших сферах, зокрема в інноваційній.

Вдосконалення системи державних органів влади. Відсутність єдиного органу центральної виконавчої влади, який мав би повноваження із регулювання екологічно орієнтованої інноваційної діяльності, знижує регулятивні можливості держави. На наш погляд, необхідним є розширення повноважень Національного агентства екологічних інвестицій від керування зобов'язаннями України щодо Кіотського протоколу до повного регулювання екологічно орієнтованої інноваційної та інвестиційної діяльності в Україні. Це зокрема передбачає часткову передачу повноважень щодо розподілу державних інвестицій та управління програмами від Державного агентства з інвестицій та інновацій. Також, доцільним було б введення у структуру цього органу Національного агентства з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів.

Формування в українській виконавчій владі органу відповідального за екологічно орієнтовані інноваційну та інвестиційну діяльності, та зміни зако-

нодавства, спрямовані на формування ЕОП, є лише першим кроком на шляху розвитку ЕОП. Необхідним є більш цільовий вплив на екологічно орієнтоване інноваційне середовище, який може здійснюватися через фінансову політику.

2. Створення середовища, сприятливого для розвитку ЕОП. Формування відповідного середовища передбачає зокрема вдосконалення податкової системи. Враховуючи вагомий вплив податкових механізмів як на створення технологічних екологічних інновацій, так і на власне активізацію інноваційної діяльності, на нашу думку, доцільними були би такі зміни у податковій політиці.

2.1. Розширення кінцевих утримувачів пільг та платників платежів і зборів, зокрема через об'єкти інноваційної інфраструктури. Введення в національне законодавство терміна "екологічно орієнтоване інноваційне підприємство чи установа" потребує його чіткого визначення. Ми пропонуємо відносити до цих підприємств і установ ті, діяльність яких на 50 % часу і/або більше формується екологічно орієнтованою діяльністю чи на понад 50 % їхні продукти (товари чи послуги) є екологічно орієнтованими.

Одночасно із розширенням утримувачів податкових пільг, важливо аналогічно розширити і перелік платників екологічних платежів та пільг до усіх підприємств та установ, які виконують екологічно небезпечну чи нераціональну діяльність, а також споживачів подібної продукції чи послуг.

2.2. Зміни ставок та форм нарахування пільг. Сьогодні податкові пільги лише незначною мірою стимулюють інноваційну діяльність, також і в технологічних парках, що можна побачити на рис.

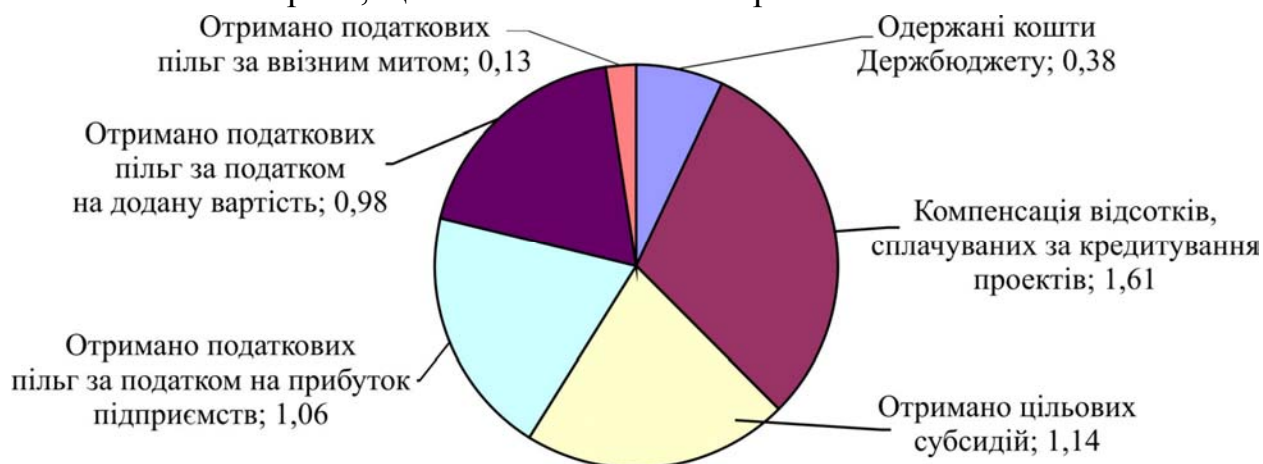


Рис. Структура державної підтримки діяльності технопарків у розрізі їхніх часток від загальної суми витрат на виконання інноваційних та інвестиційних проектів в Україні у 2007 р.

Тому доцільно збільшувати ставки податкових пільг і встановлювати їх пропорційно екологічній вигоді відповідних інновацій.

2.3. Синергетичний ефект податкових пільг. Вважаємо, що загальна величина податкових пільг, які отримує підприємство чи організація, що розробляє, запроваджує чи реалізує екологічні інновації, повинна бути вищою за податкові пільги від окремо інноваційної та екологічно орієнтованої діяльності.

Пропонуємо використовувати кумулятивні коефіцієнти для власне екологічно орієнтованої інноваційної діяльності. Особливі пільги потрібно

застосувати для об'єктів інноваційної інфраструктури, а саме технологічних парків та венчурних підприємств, які фінансують екологічні інновації.

Вдосконалення системи державного програмування. На наш погляд, найефективнішою, особливо в умовах сучасної централізації державного управління, є ієрархічна організація виконання державних цільових програм.

3. Створення об'єктів ЕОП, зокрема через формування регіональної мережі точкової екологічно орієнтованої інноваційної інфраструктури. Розвиток мережі екологічно орієнтованої інноваційної інфраструктури повинен відбуватися на усіх рівнях національної економіки, зокрема на локальному, регіональному та державному. Важливим є також формування та зміцнення зв'язків між інноваційними структурами різних рівнів.

Особливу роль в мережі інноваційної інфраструктури повинні відігравати локальні "точкові" системи екологічно орієнтованої інноваційної інфраструктури. Така система повинна враховувати специфіку господарського та наукового потенціалів регіону та його екологічні проблеми, які теж безумовно стосуються конкретних територій.

Запропонуємо таку структуру регіональної мережі ЕОП. Центром мережі можуть бути технопарки чи технополіси із розвиненим промисловим чи науковим ядром. Навколо них можуть формуватися центри наукової та технічної інформації, бізнес-інкубатори, центри передачі технологій, експертні та консалтингові підприємства, венчурні фонди та підприємства. Особливими структурами в екологічно орієнтованій інноваційній інфраструктурі є центри моніторингу стану довкілля та екологічної експертизи інновацій.

Ці об'єкти інноваційної інфраструктури, об'єднуючись у систему, формують у регіоні, галузі та під час інноваційного процесу – так звану "точку розвитку", яка має переваги зниження трансакційних витрат, синергетичного ефекту взаємодії, інтенсифікації зв'язків, підвищення та поширення ефектів діяльності (соціального, екологічного економічних тощо).

Особливий режим оподаткування та функціонування екологічно орієнтованих об'єктів інноваційної інфраструктури потребує обов'язкового контролю щодо попередження та усунення можливих зловживань. Для цього повинні існувати спільні організації із представниками державної влади, громадських організацій та підприємницького середовища, основною функцією яких був би нагляд щодо дотримання вимог законодавства. При чому йдеться не лише про цільове використання звільнених від оподаткування коштів чи зловживання у цьому контексті, важливим є підтвердження відповідної якості екологічно орієнтованої інноваційної діяльності та її результатів.

Таким чином, екологічно орієнтована інноваційна інфраструктура постає як система зв'язків між об'єктами інноваційної системи, і найефективніше ці зв'язки можуть функціонувати лише в межах регіональної системи. Потрібно пам'ятати, що регіональна система не може гарантувати виконання стратегічних завдань розвитку і є по суті обмежена в ресурсах та можливостях.

Література

1. Віленчук О. Гармонізація єдиного еколого-економічного простору України / О. Віленчук // Економіка України. – 2009. – № 3 (568). – С. 80-91.

2. **Гринів Л.С.** Екологічна економіка : навч. посібник / Л.С. Гринів. – Львів : Вид-во "Магнолія 2006", 2010. – 259 с.

3. **Гринів Л.С.** Інновації у дослідженнях економічної теорії сталого розвитку / Л.С. Гринів // Соціально-економічні дослідження у перехідний період. Проблеми управління інноваційною діяльністю : зб. наук. праць ІРД НАН України. – Львів, 2001. – Вип. 4 (XXXV). – С. 27-36.

4. **Дані Європейської служби статистики (Eurostat).** [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.epp.eurostat.ec.europa.eu>. – Назва з екрану.

5. **Мищенко В.** Фінансування природоохоронної сфери (чи є критерій достатності) / В. Мищенко // Економіка України. – 2008. – № 8 (561). – С. 46-55.

6. **Павлов В.І.** Інноваційний потенціал регіону: діагностика та реалізація : монографія / В.І. Павлов, Ю.М. Корецький; [Ред. кол.: Долішній М.І. (відп. ред.), Юрій С.І., Панчишин В.Г.]. – Луцьк : Вид-во "Надстир'я", 2004. – 244 с.

7. **Руденко Л.Г.** Україна: основні тенденції взаємодії суспільства і природи в ХХ ст.: (Географічний аспект) / Леонід Григорович Руденко та ін.; НАН України, Ін-т географії. – К., 2005. – 317 с.

8. **Соколов М.** Сучасні тенденції у політиці оподаткування юридичних і фізичних осіб / М. Соколов // Економіка України. – 2009. – № 8 (573). – С. 30-41.

9. **Environmental Innovation: A Dialogue on the Role of Government, Law and Regulatory Approaches** (Multi-State Working Group on Environmental Performance University of Massachusetts, Lowell Regulatory Policy Program, Mossavar-Rahmani Center for Business and Government, John F. Kennedy School of Government, Harvard University). [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.mswg.org>. – Назва з екрану.

Кундрюк М.Т. Направления государственной регуляции развития экологически ориентированной инновационной инфраструктуры в Украине

Инновационная инфраструктура владеет потенциалом относительно изменения и совершенствования национальной инновационной системы, в частности в удовлетворении требований экологически сбалансированного развития. Однако формирование экологически ориентированной инновационной инфраструктуры нуждается в государственном стимулировании. Самым эффективным является создание целостной системы регуляции, которая охватывала бы разные этапы и механизмы развития в Украине экологически сбалансированной инновационной деятельности.

Ключевые слова: инновационная инфраструктура, экологически сбалансированная экономика, инновационная и природоохранная политика.

Kundryk M.T. Directions of the state regulation of ecologic pointed innovation infrastructure development in Ukraine

Innovation infrastructure possesses potential of nation innovation system change and improvement, particularly in meeting of the ecologic balanced development requirements. But ecologic pointed innovation infrastructure forming request state stimulation. The most effective is comprehensive regulation system creation, which would include different stages and mechanisms of the development in Ukraine ecologic pointed innovation activity.

Keywords: innovation infrastructure ecologic balanced economics, innovation and ecological policy.

УДК 35.073.515+628.4.032:047 Асист. Ю.В. Кушнір – НЛТУ України, м. Львів

АНАЛІЗ ДОСВІДУ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН В УПРАВЛІННІ ВІДХОДАМИ

Проаналізовано системи управління відходами в різних країнах. Особливу увагу зосереджено на розподілі повноважень щодо управління відходами між органами національного, регіонального та місцевого рівнів. Встановлено, що всі наведені системи управління відходами є актуальними й ефективно працюють за відповідних